

Dediščina

Argentinski večer v Škofji Loki

Je med Slovenijo, kakršna je bila pred 2. svetovno vojno, in med današnjo sploh še kaka neposredna vez? Na srečanju s pisateljem Zorkom Simčičem, ki je bilo 26. septembra v Škofji Loki, smo videli, da je. To je dediščina, ki so jo za nas vse ohranili Slovenci v Argentini.

MIHA NAGLIČ

V dneh od 22. do 29. septembra 2012 so v Sloveniji potekali Dnevi evropske kulturne dediščine (DEKD), letos so se zgodili pod »firmo« Izkušnja dediščine. V množici prireditev po vsej državi, ki jih je bilo že v napovedniku za celo brošurico, se je ena najbolj posrečenih in zgovornih zgodila v Škofji Loki: srečanje s pisateljem Zorkom Simčičem. Če kdo, potem je ta izjemni mož res primeren, da pričuje o naši dediščini. Že sam po sebi je živa dediščina. Rodil se je 19. novembra 1921 v Mariboru, lani jih je dopolnil 90, v škofje-loškem Sokolskem domu pa smo se prepričali, da je še vedno v odlični formi, tako telesno kot duhovno. Za moto srečanja z njim je bil izbran stavek, ki ga je zapisal judovski teolog in filozof Abraham Joshua Heschel: »Samo kdor je dedič, more biti pionir.«

Citirani stavek je odličen in zgovoren že sam po sebi, hkrati je polemični odziv na stališče, ki je bilo močno poudarjeno in uveljavljeno v našem prejšnjem režimu in je v delu naše javnosti živo še danes. V smislu: pozabimo, kar je bilo, delajmo za sedanjost, zaglejmo se v prihodnost. Na ta način je bilo posredno znikano tudi skoraj vse tisto, kar se je v tem narodu doseglo že pred 2. svet. vojno oziroma pred letom 1945. Če ne bi prišlo do spremembe režima in do osamosvojitve Slovenije, bi bil ta cilj pozabe v marsičem dosežen. V domovini se je to v dobršni meri že zgodilo. Po nesreči v vojni pa se je del naroda k sreči izselil v Argentino in tako zvesto čuval iz domovine prineseno narodovo ognjišče, da je Taras Kermauner ta fenomen označil kot »slovenski čudež v Argentini«. Zorko Simčič nam je pojasnil, da je bil vir tega čudeža v dvojni zvestobi – veri in narodu. Narodu smo ostali v veliki meri zvesti tudi v domovini, vendar se je del naroda odvrnil od vere in s tem od mnogih vrednot. Zvestoba Bogu je neločljivo povezana z zvestobo mnogim podegovanim vrednotam. Pisatelj je povedal, kdo so bili tisti, ki so njemu posredovali slovensko dediščino: najprej starša, mati in oče, potem cela vrsta učiteljev in duhovnikov, branje del Ivana Cankarja ... Od naštetih je prejel narodno in versko izročilo, sam pa postal eden od tistih najbolj ustvarjalnih posameznikov, ki so to dediščino avtorsko preoblikovali in posredovali naslednjim

Na odru Sokolskega doma v Škofji Loki, 26. 9. 2012. O naši dediščini so razpravljali (z leve): Aleksander Igljčar, Zorko Simčič in Tone Rode. / Foto Marija Volčjak

generacijam v delih, ki zdaj veljajo za pionirska, lahko pa bi se zgodilo, da zanje sploh ne bi vedeli.

Vprašanje tistim, ki ste slovensko književnost spoznavali že pred letom 1990: ste vedeli, da v Argentini živi pisatelj, ki je napisal izjemni roman z naslovom Človek na obeh straneh stene? Ta je prvič izšel že leta 1957 v Buenos Airesu in velja

za prvi modernistični in eksistencialistični roman v slovenski književnosti. V domovini je lahko izšel šele leta 1992, avtor pa je zanj leta 1993 dobil nagrado Prešemovega sklada. Letos pa je pri Študentski založbi v zbirki Beletrina izšel še drugi Simčičev veliki tekst, roman Poslednji deseti bratje. Založba ga na zavihku ovitka označi za »osrednje delo slovenske

emigracije«. Avtor pa je v Škofji Loki pripomnil, da to ni ustrezna oznaka, gre namreč predvsem za roman o tujstvu, to pa je pojem, ki je širši in globlji od emigracije. Avtor je moral v svojem dolgem življenju kar trikrat v begunstvo. Najprej sta morala v begunstvo njegova starša, po rodu Brica, v Mariboru se jima je rodil sin Zorko. V begunstvu se je torej že rodil, drugič je moral begunsko usodo okusiti leta 1941, ko se je pred Hitlerjevo okupacijo umaknil v Ljubljano, in tretjič leta 1945, ko se je umaknil pred komunističnim režimom, ki ga je zavračal. Njegova življenjska pot ga je torej kar trikrat vodila v tujstvo, v neprostovoljno bivanje na tujem, ki pa ga je zmožel tudi avtorsko premagati in preoblikovati. Svojo zgodbo je povezal z zgodbami mnogih drugih desetih bratov in desetnic, ki so morali zapustiti dom in oditi v svet. Nastal je roman, ki ga je dr. Marija Stanonik ob sklepu večera razglasila za »slovenski veliki tekst« o dogajanju, ki ga je povzročila 2. svet. vojna, med njo in po njej.

Loški večer o tej posebni, lahko bi rekli argentinski izkušnji slovenske dediščine, je potekal tako, da sta pogovor z Zorkom Simčičem kot gostom vodila dva spraševalca. Prvi je bil mag. Aleksander Igljčar, predsednik Muzejskega društva Škofja Loka, ki je pisatelja predstavil in se z njim pogovarjal o njegovem novem romanu. V drugem delu je vodenje pogovora prevzel pesnik Tone Rode, direktor založbe Družina, tudi sam iz argentinske zgodbe – v Argentini se je rodil in se pred leti odločil za vrnitev v domovino. Rodetov in Simčičev namen pa je bil predstaviti življenje in delo enega največjih filozofov med Slovenci – Milana Komarja (1921-2006), ki se je v Argentini uveljavil kot spoštovano ime, v domovini pa prav tako kot pisatelja Simčiča spoznavamo šele v zadnjih letih. Po poreklu sta pisatelj in filozof vrstnika, oba primorskega rodu, starši obeh so po italijanski zasedbi Primorske pribražali v jugoslovanski del Slovenije, oba sta rojena v letu 1921, Simčič v Mariboru, Komar v Ljubljani, oba sta se po 2. svet. vojni zatekla v Argentino. Največja razlika v njunih usodah je morda v tem, da se je pisatelj vrnil v staro domovino, filozof pa je umrl v novi, 2006; še istega leta sta sinova na njegovo željo očetove ostanke prenesla v domovino in jih pokopala na Žalah.

Milan, ki se je v Argentini uveljavil kot Emilio Komar, je večino svojih otroških let preživel v Škofji Loki. Oče je bil državni uradnik v takratni davkariji, stanovali so kar v stavbi, kjer je delal, v poslopju, v katerem je še danes sedež upravne enote (Poljanska 2). Leta 1995 je svoje mesto ob edini vrnitvi v domovino tudi obiskal. Že leta 1973, ob tisočletnici, je svoji Loki posvetil več sonetov. Komarja se je kot osemnajst let mlajšega »pokovca« spominjal še en znameniti Ločan, ki je odšel v Argentino – pesnik Tine Debeljak. Skratka: na dediščinskem večeru v Škofji Loki smo s pričevanji pisatelja Zorka Simčiča prejeli veliko dozo dediščine iz tistega žlahtnega dela narodove zapuščine, ki nam jo je ohranila slovenska skupnost v Argentini.

Na dediščinskem večeru v Škofji Loki smo s pričevanji pisatelja Zorka Simčiča prejeli veliko dozo dediščine iz tistega žlahtnega dela narodove zapuščine, ki nam jo je ohranila slovenska skupnost v Argentini.

Škofji Loki / Za tisočletnico

*O Loka, hvala ti za tista leta,
za vse veselje, sonce, bujno cvetje.
Zaklad globinski, trajno doživetje,
na skrivnem peta pesem, neizpeta.*

*Spominov tisoč v srcu se prepleta
in duhu nudi tla, močno zavetje,
zagon in hrano, vabi ga v razpetje
vseh sil: o bitja teža, slast obeta!*

*Blešči se grad v daljavi, kapucini,
stoji pogumno sveti Jakob v veri,
tišče se hiše kot golobi v gruči.*

*Le buči divji burni svet, le buči:
pot gre navzgor v nespremenljivi smeri,
ki pne se iz zvestobe korenini.*

Milan Komar

Pisatelj Zorko Simčič podpisuje svojo novo knjigo, roman Poslednji deseti bratje. / Foto Marija Volčjak